

УДК 378.147:004

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ РОЛІ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПЕРЕХОДІ ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ ДО ЗМІШАНОЇ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ

Шроль Т.

Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ,

e-mail: shrolyt@ukr.net

В епоху цифрового суспільства серед основних завдань вищої школи є організація освітнього процесу на засадах компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів, яка б дозволяла стимулювати студентів до навчальної діяльності і креативності з використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), розвивати навички володіння ІКТ суб'єктів освітнього процесу, моделювати роботу і навчальну діяльність студентів, сприяти розвитку їхніх здібностей до самоосвіти та співробітництва засобами ІКТ. До такої форми організації можна віднести змішане навчання.

Технологічною основою моделі змішаного навчання є сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання (ІКТН), серед яких провідне місце посідають інноваційні педагогічні технології електронного, дистанційного та мобільного навчання. Це відображено в працях В. Ю. Бикова, І. С. Войтовича, Н. В. Морзе, В. В. Осадчої, К. П. Осадчої, С. О. Сисоевої, С. О. Семерікова, Є. М. Смирнової-Трибульської, Ю. В. Триуса та ін. Питання побудови систем змішаного навчання розглядали А. М. Стрюк, Х. К. Стейкер, М. Б. Хорн та ін. Теоретичний та практичний аспекти впровадження змішаних форм навчання) в освітній процес відображено в працях В. М. Кухаренка, О. О. Рафальської, Н. В. Рашевської, О. М. Спіріна, Ю. В. Триуса та ін.

Змішана навчальна діяльність, як навчальна методика перебуває на ранньому етапі свого становлення в сфері інновацій, оскільки більшість організацій досі знаходяться в процесі розробки та перевірки її етапів.

Метою статті є виявлення особливостей змішаного навчання; визначення ролі студента і викладача, їх взаємодії у процесі змішаної навчальної діяльності.

Відповідно до розробленої Інститутом Крістенсена (Christensen Institute) концепції *змішане навчання визначається*, як офіційна навчальна програма, за якою студент (учень) навчається наступним чином: частка навчального процесу припадає на он-лайн навчання, яке передбачає елемент самоконтролю студентом у виборі часу, місця, методів і / або темпу навчання; незначна частка навчального процесу припадає на навчання віддалене від дому у спеціалізованих закладах під наглядом / керівництвом когось; навчальний процес передбачає взаємоузгодженість та модальність між навчальними діяльностями кожного студента (учня) впродовж вивчення курсу чи предмета, з метою забезпечення інтегрованого навчального досвіду [5, с.3]. В контексті

організації ІКТ-підготовки майбутніх учителів математики *змішане навчання* будемо розуміти як цілеспрямований процес формування їх ІКТ-компетентності в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного і мобільного навчання при наявності самоконтролю студентом часу, місця, методів і / або темпу навчання.

Відштовхуючись від проблем впровадження змішаного навчання у середні та вищі навчальні заклади потрібно підібрати модель навчання, яка для цього найкраще підходить. В науковій і педагогічній літературі зустрічаються такі моделі змішаного навчання: *ротаційні моделі* (rotation modal), *гнучка модель* (Flex model), *модель «Зроби сам»* (Self-Blend), *модель збагаченого віртуального навчання* (Online Driver або Enriched Virtual model) [3, с.168].

При переході від традиційного навчання в аудиторіях до онлайн навчання зростає частка використання ІКТ та відповідно збільшується степінь свободи і відповідальності студента (рис. 1).

Рис. 1. Зміни, що відбуваються у процесі переходу від традиційного до змішаного та дистанційного навчання [2, с.24]

Зміна форми організації навчання приводить до зміни ролі викладача. У дистанційному навчанні викладач стає тьютором, який «здійснює методичне керівництво навчальним процесом, відповідає на питання студентів і проводить перевірку результатів їх тестування зі своєї дисципліни» [1, с.50], а в змішаній –

фасилітатором. Поняття «фасилітатор» введено К. Роджерсом, який вчителя називає фасилітатором спілкування, вважає, що він має допомогти учневі вчитися, виразити себе як особистість, зацікавити, підтримати під час пошуку знань [2, с.21]. Це означає, що викладач є дослідником, розробником, інтегратором, керівником і тьютором одночасно (рис. 2) [4, с.2].

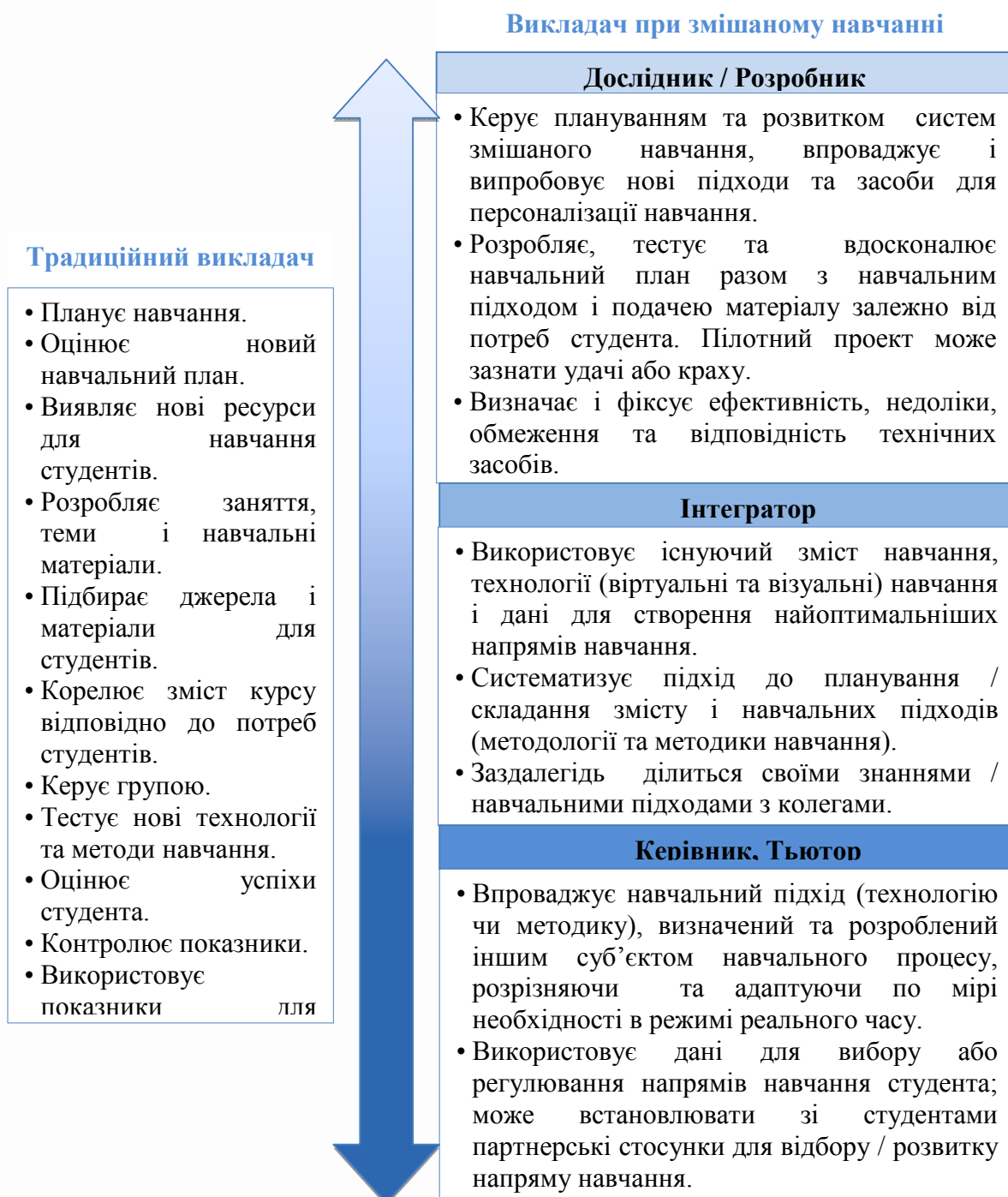

Рис. 2. Протизвага ролі викладача в традиційній та змішаній формі навчання відповідно до TNTP

До переваг змішаного навчання можна віднести: реалізацію компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів в освітньому процесі;

оптимальний розподіл освітніх ресурсів; покращення і підвищення якості комунікації та взаємодії між студентами і викладачами; розвиток здатності у майбутніх учителів самостійно організовувати та планувати роботу, отримувати і аналізувати знання, шукати і відбирати інформацію, приймати рішення, займатися самоосвітою з використанням ІКТ. До *недоліків* змішаного навчання слід віднести: нерівномірну і неоднорідну комп'ютерну грамотність суб'єктів освітнього процесу; низький рівень володіння інформаційно-комунікаційними технологіями; значна степінь залежності процесу навчання від техніки, Інтернету, стабільності онлайн-режиму, безлімітних тарифів тощо; значні затрати часу на створення відеоматеріалів, навчальних програм і модулів для тестування, організації та проведення онлайн-конференцій, вебінарів тощо. Однак, матеріальні витрати можна істотно зменшити за рахунок безплатних контентів: навчально-контролюючі програми, електронні книги, навчальні аудіо та відеоматеріали тощо.

Проведений аналіз показав, що при організації освітнього процесу в умовах змішаної навчальної діяльності, повністю реалізує студентоцентризований підхід, коли викладач всю свою діяльність спрямовує на розвиток індивідуальних особливостей кожного студента, є наставником, консультантом у пошуку і генеруванні нових знань кожним студентом. Відповідно у студента розвиваються впевненість, самостійність, здатність і готовність керувати своїм навчанням, як для успішного завершення освітньої програми чи курсу, так і навчання протягом життя. В подальшому планується розробка дидактичних та методичних матеріалів в умовах змішаної початкової діяльності для формування ІКТ-компетентності майбутніх учителів математики.

Література:

1. Сисоєва С. О. Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посібник / С. О. Сисоєва, В. В. Осадчий, К. П. Осадча / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – Київ; Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2011. – 280 с.
2. Стрюк А. М. Система «Агапа» як засіб навчання системного програмування бакалаврів програмної інженерії: дис. ... кандидата. пед. наук : 13.00.10 / Андрій Миколайович Стрюк. – К., 2012. – 312 с.
3. Шроль Т. С. Змішане навчання як нова форма організації ІКТ-освіти [Електронний ресурс] / Т. С. Шроль // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 13 (56). Частина I. – Рівне: РДГУ, 2016. – С.166-170. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13\(1\)_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13(1)_52).
4. REIMAGINING TEACHING IN A BLENDED CLASSROOM [Електронний ресурс] / TNTP reimagine teaching – Nov, 2014. – р.17. –Режим доступу: http://tntp.org/assets/documents/TNTP_Blended_Learning_WorkingPaper_2014.pdf.

-
5. Staker H. Classifying K–12 Blended learning [Електронний ресурс] / Heather Staker, Michael B. Horn – Innosight Institute May, 2012 – р. 22 –Режим доступу : <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>

Анотація. У статті розглянуто особливості організації змішаної навчальної діяльності. Описано характеристики та особливості зміни ролі суб'єктів освітнього процесу при переході від традиційної до змішаної моделі. Визначено переваги та недоліки змішаної навчальної діяльності відповідно до функцій в ній викладача і студента.

Ключові слова: змішаний підхід, модель змішаного навчання, суб'єкти змішаного навчання, майбутні вчителі, ІКТ.